

Församlingsbladet

En tidning från Svenska kyrkan

Tölö-Älvsåker pastorat • Nr 2, 2024

Spännande livsöden
på kyrkogården

•
Kul familjehäng
i sommar

PER JÖNSSON
KYRKOHERDE

Låt oss tala om döden

TROTS ATT en gravsten har ett mycket begränsat utrymme kan både text och symboler säga något om den som vilar under stenen. Att skriva ut någons titel var vanligt förr. Något modernare är symboler och bilder på gravstenarna som kanske säger mer om intressen än yrket.

Även om kyrkogården är en fridfull miljö som många gärna promenerar i, är det för många svårt att prata om döden. Äldre personer kanske vill prata om sin egen död och hur de vill ha sin begravning, men barn och barnbarn tycker det är jobbigt och vill helst avstyra samtalet. Ibland blir det konflikter och tvister kring både begravning och gravsättning för att anhöriga har olika uppfattningar.

Jag tror att det skulle bli lättare att hantera både dödsfall och begravning om vi pratade mer om det. Allt skulle vara så mycket enklare om

man skrivit ner önskemålen i förväg. Vi kan inte skjuta upp döden, eller undkomma den, genom att inte tala om den. Tvärtom, kan det vara en lättnad att faktiskt få prata om den och hur man vill ha det.

Att det är jobbigt att tala om döden hänger ihop med att den är så definitiv. Döden innebär slutet på livet. De döda kommer inte tillbaka. Vad som händer efter döden vet vi inte. Det finns många olika uppfattningar om det, allt ifrån att allt slocknar och definitivt försvinner till tron på paradiset.

Kyrkans svar är att döden inte är slutet. Vi tror på en uppståndelse och en himmel eftersom Jesus själv har uppstått och öppnat vägen till paradiset. Därför finns det ett hopp i den kristna tron, ett hopp om evigt liv i ljus och härlighet hemma hos Gud.

Man har ibland kallat kyrkogården för Guds åker och tänkt sig gravarna som ett tillfälligt vilorum.

Tron på uppståndelsen har styrt hur vi begraver våra döda som vanligtvis läggs med fötterna mot öster så att man möter den uppgående solen när man uppstår. Det hör nämligen till den kristna symboliken att man tänker sig att Kristus på den yttersta dagen kommer åter som en soluppgång från öster. Att då få nytt liv och gå in i ljusets rike är det stora hoppet som kyrkan tror och förkunnar.

ANDERS INGMÅR

TUIJA NILSSON

JENNY MAGNUSSON

Tack och välkommen!

I sommar går Anders Ingmår i pension efter 22 år som präst i Älvsåker och efterträds av Tuija Nilsson, tidigare präst i Varla. Jenny Magnusson välkomnas som ny präst i Tölö i augusti.

FÖRSAMLINGSBLADET är en gruppårsändelse till hushållen i Tölö och Älvsåkers församlingar. Tidningen ges ut av Tölö-Älvsåker pastorat.

Ansvarig utgivare:
Kyrkoherde Per Jönsson

Omslag: Magnus Stensson och Mattias Jönsson på Tölö kyrkogård.
Foto: John Eliasson

Produktion: Kyrkbyrå
Tryck: Sandstens tryckeri 2024

Svenska kyrkan
TÖLÖ-ÄLVSÅKER

TÖLÖ-ÄLVSÅKER PASTORAT

Pastorexpeditionens öppet- och telefontider: måndag-fredag kl 9-12.
Adress: Smidesv. 34, 434 40 Kungsbacka
Telefon: 0300-43 40 00
E-post: tolo.pastorat@svenskakyrkan.se
Webb: www.svenskakyrkan.se/tolo

TÖLÖ KYRKA

Adress: Smidesv. 34, 434 40 Kungsbacka

VARLAKYRKAN

Adress: Bäckmans Gård 66, 434 35 Kungsbacka

ÄLVSÅKERS KYRKA

Adress: Kyrkobolsv. 7, 434 96 Kungsbacka

ADMINISTRATION OCH KYRKOGRÅRD

Magnus Stensson, adm chef: 0300-43 40 03
Mattias Jönsson, kyrkogårdsfrågor: 0300-43 40 70

PRÄSTER OCH DIAKONER

Per Jönsson, kyrkoherde: 0300-43 40 04
Tuija Nilsson, präst: 0300-43 40 31
Ingela Bertilsson, diakon: 0300-43 40 33
Sofia Carlsson, diakoniassistent: 0300-43 40 56
Esther Martinsdotter, diakoniass: 0300-43 40 07

Miljömärkt trycksak
3041 0589

Vi samarbetar med
sensus

TISDAGSTRÄFFEN. Förgyll sommarens tisdagar med musik och gemenskap. Middagsbön följt av enklare lunch, 40 kr. Ingen anmälan.

**Tisdagar hela sommaren kl 12-13.30
Varlakyrkan**

VI SJUNGER IN SOMMAREN. Vackra sommarpsalmer och sånger. Allsångskoncert med körer och församling. Kvällens ciceroner: De brede pöjkarna, Anton Ljungqvist och Olof Söderberg.
Lördag 1 juni kl 18 i Tölö kyrka

MIDSOMMARBORD. God mat, lotterier och härlig musik med visduon Gun och Susanne. Kostnad 100 kr. Anmälan senast 7 juni, tel 0300-43 40 00.

**Torsdag 13 juni kl 12-14.30
Älvsåkers församlingshem**

SOMMARGOSPEL! Låt dig ryckas med och njut av sköna toner. Sommarsång och gospelglädje med Varla Gospel under ledning av Sara Arvidsson Selan och Madelene Birgenius, piano.

Lördag 15 juni kl 18.30 i Tölö kyrka

ÖPPEN FÖRSKOLA I SOMMAR

Lek, bus, pyssel och skapande, fika och sångstund. För barn 0-5 år tillsammans med vuxen. Läs mer på sid 8.

**Hela sommaren utom v29, mån kl 9-12
i Tölö kyrka, tis kl 9-12 i Varlakyrkan**

MIDSOMMARLUNCH. Njut av midsommarens traditionella mat och trevligt bords-sällskap. Kostnad 100 kr, anmälan senast 11 juni till Ingela Bertilsson: 0766-23 40 33.

**Tisdag 18 juni kl 12-14
Varlakyrkan**

SOMMARBRUNCH. Titta förbi, ät en bit mat och träffa vänner. Kostnad 40 kr, anmälan senast kl 12 dagen innan till Ingela Bertilsson: 0766-23 40 33.

**Fredag 14, 28 juni, 12, 26 juli och
9 augusti kl 11-12.30 i Varlakyrkan**

NYFIKEN PÅ KONFA? Du är inte ensam om att fundera över livet. Konfirmation handlar om Gud, livet och det som du tycker är viktigt. Välj grupp efter vad som passar dig bäst. Info och anmälan: svenskakyrkan.se/tolo/konfirmation

BEHÖVER DU PRATA MED NÅGON?

När du behöver någon som lyssnar kan du vända dig till våra präster eller diakoner, se sid 2. De har tystnadsplikt och samtalet är gratis. Kyrkans SOS: 0771-80 06 50. Jourhavande präst: Ring 112, öppet kl 21-06.

–Vi har lärt oss mycket nytt om våra kyrkogårdar, säger Magnus Stensson, administrativ chef på kyrkogården och Mattias Jönsson, kyrkogårdsföreståndare. I bakgrunden syns Sahlgrenska gravkoret.

Marken och gravarna har mycket att berätta

På Tölö och Älvsåkers kyrkogårdar har själva marken saker att berätta. Från omärkta gravar till gamla tomtgränser.

När du vet vad du tittar efter kan du se det.

– Det behövs en historisk tillbakablick för att förstå hur det ser ut i dag. Det gör mitt arbete så spännande, säger bebyggelseantikvarie Henrik Ogstedt.

FÖRR VAR kyrkogårdsmiljöerna något helt annat än vad vi tänker oss i dag. Djur gick och betade bland gravarna, som på den fattiga delen av kyrkogården kunde bestå av omärkta jordhögar. Andra fattiggravar markerades med träkors eller naturstenar från den egna gården.

– Det var först i mitten av 1800-talet som man började göra om sockenkyrkogårdarna till de parkmiljöer vi ser i dag.

Det gör att både Älvsåkers och Tölö kyrkogårdar, trots olika ålder, i första hand påminner om sin 1800-talshistoria. Älvsåkers kyrkogård har anor från 1200-talet, medan Tölö kyrkogård ändrades när den gamla kyrkobyggnaden revs 1856. Den äldre delen av kyrkogården finns kvar norr om kyrkan, som invigdes 1864.

– Tölö är en svår kyrkogård att inventera, då väldigt mycket är dolt i marken. Den gamla kyrkogården delades till exempel in efter gårdarna i församlingen och i dag går det knappt att se om du inte vet om det.

Det som fortfarande syns tydligt är Sahlgrenska gravkoret från 1770-talet, som förr var ihopmurat med kyrkan.

– Det är privatägt, så när kyrkan revs bevarades gravkoret, men man fick bygga till en ny vägg i stället för den som hade hört till kyrkan. Därför ser det lite speciellt ut i dag.

Även den nya kyrkogården har gott om stora gravmonument, liksom Älvsåkers kyrkogård.

– Folk som hade pengar ville visa det även efter döden, säger Henrik.

HJÄLP AV HEMBYGDSGILLENA

Inventeringen av kyrkogårdarna gjordes under 2023 i nära samverkan med Länsstyrelsen och hembygds-gillena i Tölö och Älvsåker. Resultatet blev *Kulturhistorisk inventering och bevarandeprogram* för respektive kyrkogård, med både en historisk beskrivning och en redovisning av hur kyrkogårdarna ser ut just nu.

– Lokalhistoria är svår att hitta när du inte själv bor på ett ställe. Vi har haft väldigt stor hjälp av hembygds-gillenas efterforskningar och har i vår tur kunnat dela med oss av ny information som vi hittat, säger Henrik.

I Tölö församling gjorde hembygds-gillet en grundlig genomgång av kyrkogården i början av 2000-

talet, medan Älvsåkers hembygds-gille inspirerades av det pågående arbetet och gjorde sina efterforskningar parallellt med inventeringen.

Inventeringen visar vilka kulturvärden som finns på de båda kyrkogårdarna och vilka gravar och miljöer som är extra viktiga att bevara.

” Folk som hade pengar ville visa det även efter döden.

LYFTA FRAM KVINNOR

Det är inte alltid det som syns bäst eller ser ovanligast ut som är viktigast att bevara. En vanlig gravvårdsdekoration som alltmer håller på att försvinna är till exempel kors och gjutjärnstaket från 1800-talet.

– De är skörare än man skulle kunna tro och lätta att köra på med gräsklipparen även om man är varsam och då ryker de. Om vi inte tänker oss för finns det plötsligt inga kvar.

Även kyrkogårdarnas placering påverkar bevarandevärdet.

– Här på kusten har vi till

På Tölö och Älvsåkers kyrkogårdar finns utsmyckningar som du inte hittar i andra delar av landet, till exempel gravar med stora snäckor på.

exempel gravar med väldigt speciell utformning som du inte hittar i andra delar av landet, som gravar med stora snäckor på.

Annat syns inte längre på själva kyrkogårdarna.

– Jag brinner lite extra för att hitta spår av de människor som inte längre syns. Kvinnor, de som inte hade några pengar, människor som levde ett helt annat liv än de som har de stora gravvårdarna. Men det är inte så lätt, säger Henrik.

I dag är begravningsverksamheten skattefinansierad och betalas via den obligatoriska begravningsavgiften, vilket innebär att det inte kostar något extra att få en gravplats när du dör.

– Så var det inte alltid förr. Då begravdes många på den allmänna delen av kyrkogården, den sämre delen som inte kostade något. Det går sällan att hitta några spår av dem annat än i arkiven.

Detsamma gäller de flesta kvinnor, oavsett ekonomisk status när de levde.

– Ibland får jag en dålig bismak i munnen, det är nästan bara karlar överallt även om kvinnorna var lika viktiga och tydliga när de levde. Men här blir de bara ett bihang till

mannen. Vi har försökt lyfta fram de kvinnor som syns, men utöver de stora monumenten är de inte alltid så lätta att hitta.

KULTURMILJÖLAGEN SKYDDAR

För den som går runt på kyrkogårdarna finns fortfarande många detaljer att upptäcka.

– Det jag tycker är roligast är att de ofta har generationer. Det går att se hur de olika delarna går i varandra och hur kyrkogårdarna utvecklar sin egen karaktär.

I Älvsåker är det ganska mycket grusgångar och stenar, medan Tölö har flera delar från 1850-talet som är extra tydliga. Sedan tycker jag det är intressant att läsa yrkestitlarna på gravstenarna, det är också en resa i tiden, från hemmansägare till riksdagsman. Det ger också en mycket tydlig lokalhistorisk koppling.

Att pastoratet har lagt resurser på att inventera kyrkogårdarna beror främst på att alla gravar som är anlagda före 1939 är skyddade av kultur-

miljölagen. De innebär att inga förändringar får göras på eller i anslutning till gravarna utan Länsstyrelsens tillstånd.

– Nu finns det ett bra och vederhäftigt underlag att utgå ifrån. Församlingen vet vad som gäller och

” Titlarna är en resa i tiden, från hemmansägare till riksdagsman. Länsstyrelsen har en bättre överblick, vilket snabbar på processerna. – Det vi har gjort är ett

rent kulturhistoriskt underlag och det ingår ingen ekonomisk kalkyl, underhållsplanen är något som görs separat. Men i slutändan finns det naturligtvis en ekonomisk aspekt av vad som kan bevaras och då är det viktigt att veta var det är viktigast att lägga resurserna, avslutar Henrik.

TEXT: ANNA RIKNER
FOTO: JOHN ELIASSON

Den kulthistoriska inventeringen på kyrkogårdarna är gjord av bebyggelseantikvarie Henrik Ogdstedt och Maja Loftskog, byggnadsantikvarie.

Sommarmusik

NATIONALDAGSKONSERT. Fira nationaldagen med skön sång, sommarpsalmer och pianomusik. Maria Sjökvist, sopran, Olga Mikhaylova, piano och Älvsåkers kyrkokör.

Torsdag 6 juni kl 19 i Älvsåkers kyrka

OSCAR OCH JULIA. Fransk doft och tysk passion. Oscar Edin, viola, och Julia Isaksson, piano, bjuder på ett program med verk av bl a Debussy och Brahms.

Torsdag 13 juni kl 19 i Älvsåkers kyrka

SPELGLÄDJE I MIDSOMMAR. Sprudlande sång och spelmansglädje med Älvsåkers kantor Charlotte Edin och Sten Rolandsson samt Ingrid Rolandsson, fiol.

Torsdag 20 juni kl 19 i Älvsåkers kyrka

SOMMARSTRÅK. Levnadsglad musik av bl a Chopin och Debussy. Charlotte Edin, cello och Lisa Fröberg, piano. Pedagogisk guidning genom musiken utlovas.

Torsdag 27 juni kl 19 i Varlakyrkan

STJÄRNFYLLEDA DUETTER. Humor, värme och stor glädje. Emelie Sundborn och Rickard Flink bjuder på oförglömliga duetter blandade med egna tolkningar och sånger från jordens alla hörn. Lisa Fröberg, piano.

Torsdag 4 juli kl 19 i Varlakyrkan

LÄNGTANS KAPELL. Om en resa till Karelen och sökandet efter sina rötter. Ömsint och innerlig tango på finska och svenska. Anna Heikkinen, sång och berättande. Larisa Ljungkrona-Mönttinen, dragspel och sång.

Torsdag 11 juli kl 19 i Varlakyrkan

MELLAN HIMMEL OCH JORD. Älskade sånger ur den svenska kyrkorepertoaren, svenska romanser och visor samt klassiska virtuosa gitarrsolon. Rasmus Ringborg, sång och Samuel Edvardsson, gitarr.

Torsdag 18 juli kl 19 i Varlakyrkan

SALAMANDER DUO. Vacker och känslös folkmusik ur olika judiska traditioner: Sefardiska folkvisor, andliga visor och klezmer. Marita Johansson, sång och gitarr, Jonas Liljeström, sång och fiol.

Torsdag 25 juli kl 19 i Varlakyrkan

O STORE GUD. Odödliga klassiker, sakrala pärlor och musikalisk krydda från sydligare breddgrader. En musikalisk resa i lovsångens tecken med Björn Larsson, sång och Robert Pauker, orgel.

Torsdag 1 augusti kl 19 i Varlakyrkan

LJUVLIGA SOMMARTONER. Klassisk musik och toner i sommartid på fiol och piano. För musiken står Michelle Shulman, fiol och Carl Envik-Markman, piano.

Torsdag 8 augusti kl 19 i Tölö kyrka

MUSIKENS BLOMSTER. En sommaräng av kända tongångar i olika genrer och egenkomponerad musik. Karin Dahlberg, sång och piano. Catharina Löfqvist, sång, gitarr mm.

Torsdag 15 augusti kl 19 i Tölö kyrka

**Sommar-
musikcafé**
i Varlakyrkan 18.30,
ta en kopp kaffe före
konserterna!

Sylvia Pettersson bor nära Tölö kyrka. Hon, Charlie 2,5 år och Mathilde 1 år träffar Mattias Dackhammar och de andra på Öppna förskolan varje vecka.

Mötesplats för familjer i sommar

– Charlie älskar Mattias, han brukar springa före mig in i lekrummet. Sylvia Pettersson och hennes barn är stammisar på Öppna förskolan i Tölö församlingshem.

NÄR JAG kom hit gillade jag det direkt och spred det vidare till mina vänner, berättar Sylvia. Ibland är vi ett par familjer, men oftast ett helt gäng med ett tiotal barn. Min sambo brukar hänga med när han är ledig.

Nu blir det fler tillfällen, eftersom Öppna förskolan håller öppet nästan hela sommaren. Upplägget är tydligt: lek, sångstund, smörgåsfika.

– Atmosfären är väldigt tillåtande. Personalen är välkomnande och duktiga, både med barnen och på musik, säger Sylvia som själv är förskollärare.

Hon uppskattar att lokalerna har allt samlat i ett rum och gott om utrymme för barnvagnar.

– Jag kan dricka en kopp kaffe

eller vara med Mathilde och ändå ha koll på storebror Charlie som leker med kompisar.

Mattias Dackhammar är ansvarig för Öppna förskolan tillsammans med kollegorna Evelina Grönlund och Esther-Eva Martinsdotter.

– Det är roligt att få lära känna barnen och följa deras utveckling, säger han. Det känns hedrande att få vara en trygg vuxen för dem. Vi vill att kyrkan ska vara en plats där både vuxna och barn känner sig hemma.

Charlie, älskar sångstunden. Många låtar är välkända, andra nya. Några av barnen sjunger för full hals, andra är mer intresserade av Mattias gitarr. Någon fortsätter leka och lyssnar med ett öra.

– När vi delar ut maracas till barnen blir det ös, skrattar Mattias.

Han är glad att föräldrarna hittar hit och till andra verksamheter. Kyrkan har mycket att erbjuda familjer.

– I våras blev vi inbjudna till Mellomässa, en gudstjänst med schlagermusik, berättar Sylvia. Det lät kul.

Själv känner hon sig hemma i

kyrkan och gick själv i kyrkans förskola när hon var liten.

– Det är naturligt för mig att vara medlem och låta döpa mina barn. Jag hoppas att de vill konfirmeras när det blir tonåringar.

– Det hade varit jobbigt om inte Öppna förskolan fanns. Här hinner jag prata ordentligt med andra vuxna och dela erfarenheter med andra föräldrar. Mattias, Evelina och Esther är också bra på att ställa frågor. Ibland hinner vi prata om riktigt viktiga saker, om livet och ibland om tro.

– När vi leker med barnen avlastar vi föräldrarna så att de får tid att prata med varandra. Och skulle någon behöva prata mer så kan Esther, som är diakoniassistent, ta emot för samtal, säger Mattias.

TEXT: INGRID ELIASSON
FOTO: EVELINA GRÖNLUND

Kom du med! Öppna förskolan i Tölö kyrka på mån kl 9-12 och i Varlakyrkan på tis kl 9-12 hela sommaren utom vecka 29.